

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۳۷۹ / ۵ / ۲۵

دانشگاه علم و صنعت ایران دانشکده عمران

مرکز اطلاعات مرکز علمی ایران
تیمسیر مرکز

مطالعه و بررسی تصفیه خانه فاضلاب صنعتی کارخانه تولید خمیر کاغذ
و ارائه راه حل جهت بهینه سازی آن

عبدالناصر جعفری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته مهندسی عمران
گرایش مهندسی محیط زیست

۱۷۰۴۹

استاد راهنما: دکتر ناصر مهربادی

استاد مشاور: دکتر مسیح الله ادیبی

بهار ۱۳۷۹

۳۰/۱۱۲

تقدیم به تمامی عزیزان

چکیده: هدف از ایجاد یک تصفیه خانه فاضلاب، حذف آلاینده‌های زیست محیطی از طریق فرایندهای فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی میباشد. راهبری تصفیه خانه، یکی از مهمترین امور بعد از طراحی، نصب و راه اندازی یک واحد تصفیه خانه میباشد.

در این پروژه، تصفیه خانه فاضلاب صنعتی یک کارخانه تولید خمیر کاغذ (لینتر پاک) مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. بدین منظور ویژگیهای فیزیکی و شیمیایی جریانهای ورودی به تصفیه خانه اندازه گیری و محاسبه گردید. از جمله این پارامترها میتوان به دبی، COD ، رنگ و کدورت اشاره نمود که مقادیر متوسط هر یک در جریان خروجی از واحد شستشوی لینتر خام و رنگبری خمیر به ترتیب (m^3/h) ۱۰۵، (mg/L) ۹۲۰، $(pt.co.)$ ۱۲۷۹ و (FTU) ۱۶۱۶ و در جریان خروجی از واحد پخت لینتر به ترتیب (m^3/h) ۱۲/۶، (mg/L) ۲۲۴۷۵، $(pt.co.)$ ۱۳۴۰۴ و (FTU) ۲۹۵۸ میباشد. همچنین راندمان هر یک از واحدهای مختلف تصفیه خانه و در نهایت راندمان کل تصفیه خانه در حذف COD ، TSS و رنگ اندازه گیری و محاسبه گردید. راندمان متوسط تصفیه خانه در حذف آلاینده‌های مذکور به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۸۵ و ۰/۸۰ میباشد.

در ضمن پارامترهای مربوط به مشخصات فنی تصفیه به روش لجن فعال نیز اندازه گیری و محاسبه گردید، که از جمله آنها میتوان به نسبت FIM ، $MLSS$ ، $MLVSS$ ، SVI ، Q_2/Q_1 اشاره نمود که مقادیر متوسط هر یک در تانک هوادهی شماره (۱) به ترتیب (d^{-1}) ۰/۱۷، (mg/L) ۳۴۳۵، (mg/L) ۲۵۵۴، ۱۶۰، ۱/۹ و در تانک هوادهی شماره (۲) به ترتیب (d^{-1}) ۰/۵، (mg/L) ۲۲۰۳، ۱۶۵ و ۱/۵ میباشد.

در نهایت تأثیر منعقد کننده‌های مختلف از جمله آهک، آلوم، فریک کلراید و پلی آلومینیوم کلراید در حذف آلاینده‌هایی همچون رنگ، کدورت و TSS مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت.

تقدیر و تشکر :

ضمن سپاس بیگران فداوند، بر خود لازم می دانم از استاد ارجمند و بزرگوارم جناب آقای دکتر ناصر مهردادی که با ارائه راهنماییهای مدیرانه و دلسوزانه خود، نظارت و سرپرستی این پایان نامه را به عهده داشته اند و نیز جناب آقای دکتر مسیح‌اله ادیبی که مشاوری این پایان نامه را با رهنمودهای عالمانه خود عهده دار بوده اند، صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم . همچنین از اعضای هیات داورى بفاطر مضور در جلسه دفاعیه و فراهم نمودن امکان ارائه پر بار آن ، صمیمانه تشکر نموده و سپاس خود را به مضور شان تقدیم

می‌دارم .

اصل پنجاهم قانون اساسی:

در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌گردد. از این رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن، ملازمه پیدا کند، ممنوع است.

اهداف اجرای پروژه

۱- مطالعه و بررسی وضع موجود تصفیه‌خانه کارخانه مورد نظر

الف - بررسی و ارزیابی خصوصیات کمی و کیفی جریانهای مختلف ورودی به تصفیه‌خانه از جمله

دبی، COD، BOD(5)، Tss، رنگ، کدورت، PH، دما و نسبت BOD(5)/COD

ب - محاسبه راندمان واحدهای مختلف تصفیه‌خانه در حذف آلاینده‌های COD، BOD(5)، رنگ،

کدورت و Tss.

ج - محاسبه راندمان کلی تصفیه‌خانه در حذف آلاینده‌های مذکور در بند (ب).

د - بررسی تاثیر انواع منعقدکننده‌های مختلف در فرایند ترسیب شیمیایی.

ه - بررسی و اندازه‌گیری میزان مواد مغذی (نیتروژن و فسفر) موجود در جریانهای ورودی به

تانک‌های هوادهی و نیز محاسبه مقدار مواد مغذی مورد نیاز میکروارگانیزمها.

و - محاسبه میزان C:N:P جریانهای ورودی به تانک هوادهی.

ز - محاسبه و بررسی پارامترهای مهم در طراحی فرایند لجن فعال از جمله SVI، F/M، زمان

ماند، MLSS، MLVSS، RSSS و Q^2 .

۲- شناسایی مشکلات موجود در تصفیه‌خانه.

۳- ارائه راه‌حل‌های ممکن جهت بهینه‌سازی تصفیه‌خانه.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مقدمه

- ۱-۱- اهمیت کاغذ ۱
- ۱-۲- تعریف خمیر، کاغذ و مقوا ۲
- ۱-۳- سوابق تاریخی تکوین تکنولوژی خمیر و کاغذ ۲
- ۱-۴- ویژگیهای صنعت نوین خمیر و کاغذ ۴
- ۱-۵- منابع الیاف کاغذسازی و ویژگیهای آنها ۵
- ۱-۶- مقدمه‌ای بر شیمی الیاف ۶
- ۱-۶-۱- سلولز ۶
- ۱-۶-۲- همی سلولز ۸
- ۱-۶-۳- لیگنین ۸
- ۱-۶-۴- مواد عصاره‌ای ۹
- ۱-۶-۵- رفتار الیاف سلولزی ۹

فصل دوم: مروری بر انواع روشهای تهیه خمیر کاغذ

- ۲-۱- مقدمه ۱۲
- ۲-۲- خمیرسازی مکانیکی ۱۳
- ۲-۳- خمیرسازی شیمیایی ۱۴
- ۲-۳-۱- فرایند کرافت (kraft) ۱۵
- ۲-۳-۲- فرایند سولفیت (sulfite) ۱۶
- ۲-۴- خمیرسازی به روش نیمه شیمیایی ۱۷
- ۲-۵- خمیرهای حل شونده ۱۸

فصل سوم: تهیه خمیر کاغذ از لیتتر

- ۳-۱- تاریخ تولید و مصرف لیتتر در جهان ۱۹
- ۳-۲- تاریخ تولید و مصرف لیتتر در ایران ۲۰

صفحه	عنوان
۲۰	۳-۳- مقایسه کیفی بین لینتر خام و چوب برای تولید آلفا سلولز
۲۱	۳-۴- شرح فرایند پالایش و تصفیه لینتر خام (فرایند تولید آلفا سلولز)
۲۱	۳-۴-۱- شستشوی لینتر و تهیه خمیر
۲۳	۳-۴-۲- پخت خمیر
۲۴	۳-۴-۳- رنگبری و آنگبری
۲۵	۳-۴-۴- خشک کن ها و عدل بندی

فصل چهارم: اثرات زیست محیطی فاضلاب صنعتی صنایع خمیر و کاغذ

۲۸	۴-۱- جامدات معلق
۲۸	۴-۲- کدورت
۲۹	۴-۳- رنگ
۲۹	۴-۴- دما
۳۰	۴-۵- جامدات محلول
۳۱	۴-۶- قلیائیت

فصل پنجم: استانداردهای دفع پساب

۳۲	۵-۱- مقدمه
۳۲	۵-۲- تعاریف
۳۳	۵-۳- ملاحظات کلی

فصل ششم: ویژگیهای پسابهای صنعتی صنایع خمیر و کاغذ و روشهای مختلف تصفیه آنها

۳۸	۶-۱- ویژگی پسابها
۴۲	۶-۲- روشهای مختلف تصفیه پسابها
۴۳	۶-۲-۱- فرایندهای بازیابی (Recovery Process)
۴۴	۶-۲-۲- ته نشینی و شناورسازی
۴۴	۶-۲-۳- ترسیب شیمیایی جهت حذف کلوئیدها و رنگها

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴۶	۴-۲-۶- تصفیه بروش لجن فعال
۴۷	۵-۲-۶- لاگون (Lagoon)
فصل هفتم: روش تحقیق	
۴۸	۱-۷- بررسی وضع موجود
۴۹	۲-۷- بررسی ویژگیهای کمی و کیفی فاضلاب صنعتی کارخانه مورد نظر
۵۰	۳-۷- اندازه گیری دبی و زمان ماند
۵۱	۴-۷- اندازه گیری ویژگیهای مربوط به واحدهای مختلف تصفیه خانه
۵۲	۵-۷- تاثیر انواع مواد شیمیایی منعقدکننده در حذف آلاینده ها
فصل هشتم: بحث و نتیجه گیری	
۵۳	۱-۸- اکسیژن مورد نیاز شیمیایی (COD)
۵۴	۲-۸- اکسیژن مورد نیاز بیوشیمیایی [BOD(5)]
۵۹	۳-۸- رنگ
۵۹	۴-۸- کدورت
۶۰	۵-۸- کل جامدات معلق (TSS)
۶۷	۶-۸- مواد مغذی (Nutrients)
۶۷	۷-۸- اندیس حجمی لجن (SVI) و نسبت غذا به توده باکتری (F/M)
۶۸	۸-۸- لجن فعال برگشتی
۷۴	۹-۸- بررسی تاثیر منعقدکننده های مختلف بر عمل ترسیب شیمیایی
۷۴	۱-۹-۸- انعقاد با آهن
۷۴	۲-۹-۸- انعقاد با فریک کلراید
۷۵	۳-۹-۸- انعقاد با آلوم
۷۵	۴-۹-۸- انعقاد با پلی آلومینیوم کلراید
۷۵	۵-۹-۸- انعقاد با آلوم و آهن

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷۶	۶-۹-۸- انقعاا با فریک کلرایا و آهک.....
۹۶	مشکلات موجود در تصفیه خانه .....
۹۷	راه حل های ممکن جهت بهینه سازی تصفیه خانه .....
۹۸	نتیجه گیری .....
۹۹	پیشنهادات .....
۱۰۰	منابع .....

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
فصل اول:	
۲	۱-۱ ساخت کاغذ از ساقه پاپیروس
۷	۱-۲ ساختار سلولز
۹	۱-۳ واحدهای تکرار شونده در لیگنین
فصل سوم:	
۲۷	۳-۱ فلودیاگرام تهیه آلفا سلولز از لینترخام
فصل هفتم:	
۴۹	۷-۱ فلودیاگرام جریان پساب در تصفیه خانه
فصل هشتم:	
۵۶	۸-۱ نمودار میزان ورودی و خروجی COD در تصفیه خانه و مقایسه آن با مقدار استاندارد خروجی
۵۸	۸-۲ نمودار میزان ورودی و خروجی BOD(5) در تصفیه خانه و مقایسه آن با مقدار استاندارد خروجی
۶۲	۸-۳ نمودار میزان ورودی و خروجی رنگ در تصفیه خانه و مقایسه آن با مقدار استاندارد خروجی
۶۴	۸-۴ نمودار میزان ورودی و خروجی کدورت در تصفیه خانه و مقایسه آن با مقدار استاندارد خروجی
۶۶	۸-۵ نمودار میزان ورودی و خروجی TSS در تصفیه خانه و مقایسه آن با مقدار استاندارد خروجی
۷۷	۸-۶ نمودار تاثیر مقادیر مختلف آهک بر عمل انعقاد در PH=۱۱
۷۸	۸-۷ نمودار تاثیر PH بر عمل انعقاد با آهک
۷۹	۸-۸ نمودار رابطه بین حذف رنگ و کدورت با استفاده از آهک در عمل انعقاد
۷۹	۸-۹ نمودار رابطه بین حذف کدورت و TSS با استفاده از آهک در عمل انعقاد

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۸۰	۸-۱۰ نمودار تاثیر مقادير مختلف فریک کلراید بر عمل انعقاد در $PH=6$ . . . . .
۸۱	۸-۱۱ نمودار تاثیر PH بر عمل انعقاد با فریک کلراید . . . . .
۸۲	۸-۱۲ نمودار رابطه بین حذف رنگ و کدورت با استفاده از فریک کلراید در عمل انعقاد . . . . .
۸۲	۸-۱۳ نمودار رابطه بین حذف TSS و کدورت با استفاده از فریک کلراید در عمل انعقاد . . . . .
۸۳	۸-۱۴ نمودار تاثیر مقادير مختلف آلوم بر عمل انعقاد در $PH=8$ . . . . .
۸۴	۸-۱۵ نمودار تاثیر PH بر عمل انعقاد با آلوم . . . . .
۸۵	۸-۱۶ نمودار رابطه بین حذف رنگ و کدورت با استفاده از آلوم در عمل انعقاد . . . . .
۸۵	۸-۱۷ نمودار رابطه بین حذف TSS و کدورت با استفاده از آلوم در عمل انعقاد . . . . .
۸۶	۸-۱۸ نمودار تاثیر مقادير مختلف پلی آلومینوم کلراید بر عمل انعقاد در $PH=9$ . . . . .
۸۷	۸-۱۹ نمودار تاثیر PH بر عمل انعقاد با پلی آلومینیم کلراید . . . . .
۸۸	۸-۲۰ نمودار رابطه بین حذف رنگ و کدورت با استفاده از پلی آلومینیم کلراید در عمل انعقاد . . . . .
۸۸	۸-۲۱ نمودار رابطه بین حذف TSS و کدورت با استفاده از پلی آلومینیم کلراید در عمل انعقاد . . . . .
۸۹	۸-۲۲ نمودار تاثیر مقادير مختلف آلوم و آهک بر عمل انعقاد در $PH=9$ . . . . .
۹۰	۸-۲۳ نمودار تاثیر PH بر عمل انعقاد با آلوم و آهک . . . . .
۹۱	۸-۲۴ نمودار رابطه بین حذف رنگ و کدورت با استفاده از آلوم و آهک در عمل انعقاد . . . . .
۹۱	۸-۲۵ نمودار رابطه بین حذف TSS و کدورت با استفاده از آلوم و آهک در عمل انعقاد . . . . .
۹۲	۸-۲۶ نمودار تاثیر مقادير مختلف فریک کلراید و آهک بر عمل انعقاد در $PH=10$ . . . . .
۹۳	۸-۲۷ نمودار تاثیر PH بر عمل انعقاد با فریک کلراید و آهک . . . . .
۹۴	۸-۲۸ نمودار رابطه بین حذف رنگ و کدورت با استفاده از آهک و فریک کلراید در عمل انعقاد . . . . .

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۸-۲۹	نمودار رابطه بین حذف TSS و کدورت با استفاده از آهک و فریک کلراید در
۹۴	عمل انعقاد .....
۸-۳۰	نمودار تاثیر منعقد کننده های مختلف بر عمل انعقاد .....

فهرست جداول

صفحه	عنوان
فصل اول:	
۳	۱-۱ رویدادهای مهم در تکوین صنایع کاغذسازی.....
۶	۱-۲ ویژگیهای الیاف خمیرها.....
۷	۱-۳ درجه پلیمرشدگی (میانگین وزنی) انواع سلولزها.....
۱۰	۱-۴ خواص الیاف سلولزی.....
فصل دوم:	
۱۲	۲-۱ طبقه‌بندی عمومی فرآیندهای تبدیل چوب به خمیر کاغذ.....
۱۵	۲-۲ روشهای شیمیایی و نیمه شیمیایی مهم.....
۱۷	۲-۳ مزیت‌های نسبی دوروش شیمیایی مهم: کرافت در مقایسه با سولفیت.....
فصل سوم:	
۲۱	۳-۱ مقایسه ویژگیهای خمیر حاصل از لینتر و چوب.....
فصل پنجم:	
۳۶	۵-۱ استاندارد خروجی فاضلابها.....
فصل ششم:	
۳۸	۶-۱ آنالیز پسابهای صنعتی تهیه کاغذ بروش گروندوود.....
۳۹	۶-۲ ویژگیهای پساب کارخانه کرافت.....
۴۰	۶-۳ ویژگیهای پساب صنعتی کارخانه تولید خمیر بروش سولفیت.....
۴۰	۶-۴ ویژگیهای پساب اصلی تولید خمیر کاغذ بروش نیمه شیمیایی.....
۴۱	۶-۵ آنالیز پساب آب سفید کارخانه خمیر کاغذ.....
۴۲	۶-۶ آنالیز کلی پساب کارخانه ساخت مقوای کاهی.....
۴۲	۶-۷ ویژگیهای مهم پساب صنعتی حاصل از پخت کارخانجات رگ، روپ و جوت....
فصل هفتم:	
۴۹	۷-۱ حجم واحدهای مختلف تصفیه‌خانه موجود.....